

Oponentský posudek na bakalářskou práci Nikolý Čukanové: *Role začínající učitelky v mateřské škole*, Univerzita Pardubice 2020

Studentka k obhajobě předkládá práci věnující se adaptaci učitelky v mateřské škole formou autoetnografie. Zajímá ji, jak probíhá nabývání kompetencí a proces proměny ve „zkušenou“ učitelku. Zodpovězení těchto otázek se věnuje velmi podrobně a práce je obsáhlejší než většina bakalářských prací v tomto studijním programu. Práci uvozuje metodologická kapitola, následuje charakteristika předškolního vzdělávání a kapitoly věnující se začínajícím učitelkám a obtížným momentům jejich práce. Ve struktuře práce mě překvapilo zařazení velké kapitoly „Začínající učitelka“ až za kapitolu „Role začínající učitelky v mateřské škole“ – logičtější by mohlo být řazení opačné. Dále autorka zpracovala kapitolu Gender v mateřské škole, která ne zcela ústrojně zapadá do koncepce práce (propojení je jen slabě vysvětleno) – jen obtížně se sleduje návaznost této kapitoly na výzkumné otázky a spíše se zdá, že byla kapitola zpracována proto, že k ní měla autorka řadu bezesporu zajímavých dat. Genderové téma bylo dále zařazeno jako podkapitola kapitoly „Role začínající učitelky...“

Co se práce s literaturou týče, autorka cituje zejména práce pedagogické, využívá sociálněvědní tituly v metodologické kapitole, z antropologických zdrojů čerpá pouze definici rodiny od Lévi-Strausse, v jedné větě zmiňuje Goffmana a v jednom odstavci zmiňuje koncept sociálního pole. Obsáhleji se věnuje konceptu habitu v kapitole „Habitus učitelky“, ovšem Bourdieuho cituje jen ze sekundárních zdrojů. Necituje žádné texty z oblasti antropologie vzdělávání, které by se vzhledem k tématu práce nabízely, chybí alespoň zmínka o tom, že tato oblast antropologie existuje a publikuje se v ní minimálně od šedesátých let dvacátého století. S citacemi z literatury však pracuje většinou smysluplně a dokáže tvořivě přemítat i nad pedagogickými zdroji, jen např. na straně 24 se objevuje i graficky neústrojně vložená citace „„Ve zdravém těle zdravý duch. Je to absurdní heslo. Zdravé tělo je produktem zdravého těla.“ George Bernard Shaw (Kloudová 2013: 5)“. Tato druhotná citace je možná i nesprávně citována již Kloudovou – poslední věta citace má znít „Zdravé tělo je produktem zdravé mysli“ – takto se objevuje i v citacích v angličtině. Na str. 13 též autorka cituje zastaralý zdroj (Fetter 1967), přičemž si nevšimla, že jde o autora, který se věnuje fyzické antropologii a ne antropologii sociální, a proto užívajícího jinou terminologii (proband versus informant). Citační úzus je v pořádku.

Metodologická kapitola vhodně přibližuje autorčino pozorování, rozhovory s dalšími učitelkami a obsahuje i rozsáhlou sebereflexi autorčina půlročního působení v roli začínající učitelky. Délka i intenzita pobytu v terénu převyšuje jiné bakalářské práce. Reflexivitu autorka dokáže podržet i v tematických kapitolách, jen výjimečně se jí do textu vloudí nereflektovaný termín z praxe (např. „problémovější chlapec“ ze str. 12).

Účastnicemi výzkumu jsou výhradně ženy a v práci nacházíme velké množství chyb ve shodě přísudku s podměttem, kdy se nereflekтуje ženský rod podmětu (např. str. 17 „...myslím si, že to byl dobrý nápad, udělat ho s dvěma kolegyněmi najednou, protože se často doplňovaly a **všichni jsem se cítili** příjemněji“ – správně mělo být „všechny jsme se cítily“). Dále se vyskytují překlepy, chyby ve skloňování (str. 26-27 „Ovšem pedagogové **jsem** hned v žebříčku pod těmito **profesi...**“) či přebývající čárky uprostřed vět či naopak čárky chybějící, často v prepisech rozhovorů. Výjimečně se objevuje nesrozumitelná věta (str. 26 „Sociologický pojem prestiž povolání učitele mateřské školy se vyskytuje bohužel méně, než například prestiž učitele základní nebo vysoké školy“). V práci jsem nenašla (nebo přehlédla) vysvětlení způsobu psaní citací z terénního deníku, které jsou na rozdíl od jiných podtržené, a až v průběhu četby mi došlo, že zkratka TD nejsou iniciály neznámé kolegyně, ale zkratka terénního deníku.

Autorka sice nedochází k převratným závěrům – v anotaci shrnuje např. „pro dobrou adaptaci je vhodné mít příjemné prostředí a kolektiv, který začínajícím učitelkám pomůže a poradí v jejich začátcích. Důležité je, aby učitelky chodily do práce rády a s úsměvem a nebyly celou dobu ve stresu“ – ovšem myslím, že práce je cenná právě svým procesem reflexe praxe a řada dílčích postřehů se objevuje na různých místech textu. Autoetnografie je zvládnutá, pro adaptaci autorky do školního prostředí zajímavě zafungovalo i psaní terénního deníku a autorka porovnává své nástupní zkušenosti se zkušenostmi ostatních učitelek, jejichž rozhovory vhodně cituje. Autorka poznamenává, že pro to, aby byla „zkušenou“ učitelkou, jí chybí ještě mnoho let praxe – ovšem termín „zkušená učitelka“ je do jisté míry termínem hodnotícím a bylo by vhodné zapřemýšlet, co tento kulturně zatížený a tedy záludný termín, který použila ve své výzkumné otázce, znamená a jak mu rozumí jednotliví aktéři.

Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením velmi dobře, tedy C, ovšem tuto dvojku chápu spíše jako dvojku „lepší“.

V Praze, dne 28. 8. 2020,
Hana Synková